

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Α

(ΠΑΡΑΣ, ΠΕΝΤΑΡΑ, ΦΡΑΓΚΟ, ΑΛΑΦΡΟΠΑΛΑΝΤΖΑ,
ΑΛΑΦΡΟΚΟΥΔΟΥΝΟ, ΔΡΑΜΙ, ΚΟΥΚΚΟΥΤΣΙ)

Τὸν ἔκαμε ἕναν παρᾶ ἢ δυὸ παράδες ἢ πέντε παράδες (οὐδέποτε ἐν τῇ φράσει χρησι-
μοποιεῖται μεγαλύτερος τοῦ πέντε ἀριθμὸς) λέγεται εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ ἴσως καὶ εἰς
ἄλλους τόπους, ἵνα δηλωθῇ ὅτι κάποιος ἐλοιδορήθη, καὶ μάλιστα παρουσία καὶ ἀκροα-
τηρίου, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ τοῦ ἀποκαλυφθοῦν ὄλαι του αἱ ἠθικαὶ πληγαὶ
καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ καταπέσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἢ πρὸς αὐτὸν κοινωνικὴ ἐκτίμησις.
Ἡ λέγομεν ἀκόμη περὶ τίνος, ὁ ὁποῖος ἢ τῷ ὄντι ἢ κατὰ τὴν γνώμην μας ἐλαχίστης
ἀξίας ἄνθρωπος εἶναι, πρὸς χαρακτηρισμὸν του : *Μισῆς πεντάρας* ἢ *Μιᾶς πεντάρας ἄν-
θρώπος*.

Οὕτω λαμβάνονται πρὸς καθορισμὸν τῆς κατωτάτης βαθμίδος τῆς ἀξίας προσώ-
που τινὸς κατώταται νομισματικαὶ μονάδες, ὁ *παρᾶς* καὶ ἡ *πεντάρα*.

*Ἀλλὰ καὶ τὴν λέξιν *φράγκο*, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται κατωτέρα νομισματικὴ μο-
νάς, ἀντελήφθην χρησιμοποιουμένην ἀπὸ τὴν διάλεκτον τῆς πιάτσας ἰδίως καὶ παρὰ
τοῖς φιλοτιμουμένοις νὰ μιμοῦνται αὐτήν, εἰς ἐκφράσεις δηλωτικὰς τῆς ἐλλειψέως ἀξίας.
ἀπὸ ἕνα πρόσωπον. *Δὲν ἀξίζει φράγκο* ἢ εἰς φράσεις διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦται ἢ ὅτι
οὐδὲν τις ἐνόησεν ἐξ ὧων ἐλέχθησαν εἰς αὐτόν. *Δὲν καταλαβαίνω φράγκο* ἢ ὅτι οὐδὲν
γνωρίζει περὶ ὧων ἐρωτᾶται, *Δὲν ξέρει φράγκο*.

*Ἀλλὰ καὶ ἡ στάθμησις ἔδωσεν ἀναλόγους ἐκφράσεις. Οὕτω λέγομεν περὶ τίνος,
εἰς τὸν ὅποιον ἢ κατ' ἀντικειμενικὴν κρίσιν ἢ ἐξ ἐχθροπαθείας ἀποδίδομεν μικρόνοιαν,
Δὲ ζυγιάζει βαριά ἢ *ζυγιάζει ἀλαφρά* (1) ἢ συμπυκνῶντες εἰς μίαν λέξιν τὸ νόημα τούτων
τῶν ἐκφράσεων ἀποκαλοῦμεν αὐτὸν *ἀλαφροπαλάντζα* (2)

Πολλάκις ἢ περὶ τίνος εὐνοϊκὴ κρίσις συνοψίζεται εἰς τὴν φράσιν *Τά 'χει τετρακό-
σια*, ἔχει δηλ. νοῦν πλήρους ὀκᾶς, τετρακοσίων δραμίων. Κρίσις δὲ δυσμενῆς δηλοῦται
διὰ τῆς φράσεως, ἐκ τῆς σταθμῆσεως καὶ αὐτῆς εἰλημμένης, *Δειπὸ τὸ μυαλό του*, δηλ.
λιποβαρές, ἢ διὰ τῶν ἐπιφωνηματικῶς λεγομένων *Δράμι μυαλό δὲν ἔχει!* ἢ *Δράμι μυαλό!*
ἢ *Δράμι δὲν ἔχει!* ἢ καὶ διὰ μόνου τοῦ *Δράμι!* Σπανία δὲν εἶναι καὶ ἡ φράσις *Δράμι*
δὲν ἀξίζει (3).

1) *ἀλαφρά*, κατὰ προληπτικὴν τοῦ *ε* ἀπὸ τὸ ἐπόμενον *α* ἀφομοίωσιν (*εα*)*αα*), ὅπως π. χ.
εἰς τὸ *ἐντάμα* < *ἐντάμα*, *θαραπεύομαι* < *θεραπεύομαι*, *Ἀκάδημος* < *Ἐκάδημος* καὶ *ἄλλα ἀρχαῖα*
καὶ *νέα*.

2) Εἰς τὴν Ἑπειρον, χῶραν κτηνοτροφικὴν, χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ λ. *ἀλαφροκούδονο*
μεταφορικῶς πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἀνοήτου.

3) Ταύτης τῆς λέξεως τῆς δηλούσης μονάδα σταθμῆσεως, τὸ δράμι, γίνεται χρῆσις καὶ
εἰς φράσεις ἐπιπληκτικὰς τῶν μητέρων πρὸς τὰ τέκνα (Ἑπειρος): *Δράμι δὲ σ' ἀγαπῶ*, *Δράμι*
δὲ θέλω νὰ σὲ ξέρω.

*Αντιστοίχως και ταυτοσήμως πρὸς τὰς ἐν λόγῳ ὀλιγονοίας καταλογιστικὰς ἐν Ἑπιείρῳ ἐκφράσεις εἰς τὴν Ζάκυνθον λέγεται ἡ φράσις *Μιὰ οὐγγιὰ γνώση*, ὅπως πληροφοροῦμαι ἀπὸ τοῦ Μάτεση τὸν Βασιλικὸν (Πράξις Δ', σκ. Ζ'), ὅπου ὁ Δάριος λέγει εἰς τὴν σύζυγόν του. *Δυστυχία γὰ ἔλθη σὺ κεφάλι σου, ποὺ ἔκαμε ἄσπρα μαλλιά και δὲν αὐ' ἔησε μιὰ οὐγγιὰ γνώσι.*

Σημασίαν μονάδος μετρητικῆς τοῦ μυαλοῦ ἔλαβε και τὸ κουκκούτσι εἰς τὴν φράσιν *Κουκκούτσι μυαλό δὲν ἔχει* ἢ τὴν συντομωτέραν *Κουκκούτσι μυαλό!*, τὴν ἐπιφωνηματικῶς λεγομένην, ἢ και ἀντιστρόφως *Μυαλό κουκκούτσι!*, ὅπως εἰς τοὺς δριμεῖς ἀπὸ τὰ Σατυρικά Γυμνάσματα στίχους τοῦ Παλαμᾶ.

*Κι' ὁ Ρωμὸς, ἀφερὶμ, μυαλό κουκκούτσι,
ἀπὸ τὸν καφενὲ στὴν Πόλη μπαίνει,
τοῦ ναργιλὲ κρατώντας τὸ μαρκούτσι.*

*Ἄλλὰ και συντομώτερον ἀκόμη τὸ ἴδιον νόημα ἐκφράζεται, ὅτι δηλ. δὲν ἔχει κάποιος μυαλό, οὔτε ὅσον εἶναι ἕνα κουκκούτσι, διὰ τῆς ἐπιφωνήσεως μετὰ τινος σχετλιασμοῦ και μόνης τῆς λ. *Κουκκούτσι!* *Ἐχει δηλ. ἡ λ. *κουκκούτσι* σημασίαν μετρητικὴν, ὅπως και ἡ πρωτότυπὸς τῆς *κόκκος* εἰς τὸ εὐαγγελικὸν Ματθ. 17, 20 *ἐὰν ἔχητε* (Λουκ. 17, 6 *εἰ ἔχετε*) *πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως* Χρησιμοποιεῖται δὲ ἐν Ἑπιείρῳ ὅπως ἀκριβῶς και ἡ λ. *δράμι*, καθὼς δεικνύουν τὰ παρατεθέντα παραδείγματα. τὰ περιέχοντα και τὴν μίαν και τὴν ἄλλην λέξιν.

ΣΗΜ. *Ὁ ἀείμνηστος Γ. Χατζιδάκις εἰς τὰ ΓΛΩΣΣΙΚΑ *κόκκος, κουκί, κοκκάρι, κουκκούτσι κτλ.* (Γ. Δροσίνη Ἑμερολόγιον Μ. Ἑλλάδος 1926, σελ. 126 κ.ἑ.) ἐπισημαίνει μίαν ἄλλην σημασίαν μεταφορικὴν τῆς λ. *κουκκούτσι*. Μεταφέρω ἐδῶ τὸ χωρίον: *Και πάλιν δι' ἄλλης καταλήξεως προήλθεν ἄλλο ὑποκοριστικόν, τὸ κουκκούτσι, τὸ ὁλοῖον δηλοῖ τὸ γίγαρον τῆς σταφυλῆς, τὸν πυρῆνα τοῦ ῥωδακίνου κλπ., μεταφορικῶς δὲ και τὸν ἐγκέφαλον οὐχὶ ὡς τὸ σκληρότερον, ἀλλ' ὡς τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ κρανίῳ. Εἶναι δὲ ἡ μεταφορικὴ αὕτη χρῆσις παλαιά, διότι και Τίμων ὁ σιλλογράφος εἶπεν «πιτωχὸς δὲ φρένας εἰμί, νόου δ' οὐκ ἔνι κόκκος».*